

Ороновський І.
*студент юридичного факультету
Західноукраїнського національного університету
Науковий керівник: к.ю.н., доцент, доцент кафедри
конституційного, адміністративного та
фінансового права ЗУНУ
Вербіцька М. В.*

ДЕЯКІ АСПЕКТИ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ РІВНОСТІ УСІХ УЧАСНИКІВ СУДОВОГО ПРОЦЕСУ ПЕРЕД ЗАКОНОМ І СУДОМ В АДМІНІСТРАТИВНОМУ СУДОЧИНСТВІ

Адміністративний процес має свою специфіку у зв'язку з особливістю спорів, які розглядається адміністративними судами. Йдеться про спори у сфері публічно-правових відносин. Тому, оскільки хоча б одна сторона в такому спорі завжди є суб'єктом владних повноважень, питання рівності учасників в адміністративному судочинстві є особливо цікавим та актуальним. Адже загальновідомо, за кількістю справ, які перебувають на розгляді у Верховному Суді, першість посідають саме адміністративні справи.

Відповідно до ст. 8 КАС України всі учасники судового процесу є рівними перед законом і судом. У частині 2 цієї ж статті констатується, що не може бути привілеїв чи обмежень прав учасників судового процесу за ознаками раси, кольору шкіри, політичних, релігійних та інших переконань, статі, етнічного та соціального походження, майнового стану, місця проживання, за мовними або іншими ознаками [1].

Згідно з Рішенням Конституційного Суду України від 25 квітня 2012 року № 11-рп/2012 конституційна засада рівності всіх учасників судового процесу перед законом і судом забезпечує гарантії доступності до правосуддя та реалізації права на судовий захист, закріпленого в ч. 1 ст. 55 Конституції України; ця засада є похідною від загального принципу рівності громадян перед законом, визначеного ч. 1 ст. 24 Основного Закону України, і стосується, зокрема, сфери судочинства; рівність усіх учасників судового процесу перед законом і судом передбачає єдиний правовий режим, який забезпечує реалізацію їхніх процесуальних прав [2].

Рівність учасників процесу перед судом означає, що неприпустимою є така поведінка суду, у результаті якої одна сторона перебуває у вигіднішому становищі порівняно з іншою.

Європейський суд з прав людини досить часто посилається на принцип рівності сторін у своїх рішеннях, засади рівності і змагальності у судовому процесі виведені ним із принципу верховенства права, якому підпорядкована вся Конвенція (зокрема, у рішеннях ЄСПЛ «Мала проти України», «Салов проти України» тощо).

В адміністративному судочинстві протистоять публічний та приватний інтереси, з'єднуються повноваження правосуддя й судового

контролю за правомірністю діяльності органу публічної адміністрації. У суперечці громадянина з державою для судді особливе значення має справедлива, об'єктивна оцінка дій органу публічної влади, облік пріоритету прав і свобод людини й громадянина [3].

Суб'єкти владних повноважень наділені загальними процесуальними правами, наданими всім учасникам справи, зокрема тими, які закріплені у статті 44 та 47 КАС України. Проте законодавець дещо відступив від рівності всіх учасників в адміністративній справі, передбачивши для них певні обмеження порівняно зі звичайними фізичними чи юридичними особами.

Наприклад, відповідно до ч. 2 ст. 77 КАС України в адміністративних справах про протиправність рішень, дій чи бездіяльності суб'єкта владних повноважень обов'язок щодо доказування правомірності свого рішення, дії чи бездіяльності покладається на відповідача. Суд не може витребувати докази у позивача в адміністративних справах про протиправність рішень, дій чи бездіяльності суб'єкта владних повноважень, окрім доказів на підтвердження обставин, за яких, на думку позивача, відбулося порушення його прав, свобод чи інтересів (ч. 3 ст. 77) [1].

Пасивна позиція відповідача – суб'єкта владних повноважень в адміністративному процесі може мати для нього негативні процесуальні наслідки: у разі неподання суб'єктом владних повноважень витребуваних судом доказів без поважних причин або без повідомлення причин суд, залежно від того, яке ці докази мають значення, може визнати обставину, для з'ясування якої витребувався доказ, або відмовити у її визнанні, або розглянути справу за наявними в ній доказами, а у разі неподання доказів позивачем – також залишити позовну заяву без розгляду (ч. 9 ст. 80); неподання суб'єктом владних повноважень відзиву на позов без поважних причин може бути кваліфіковано судом як визнання позову (ч. 4 ст. 159); у разі неявки позивача в судове засідання без поважних причин або неповідомлення ним про причини неявки, якщо від нього не надійшла заява про розгляд справи за його відсутності, суд залишає позовну заяву без розгляду, якщо неявка перешкоджає розгляду справи; при цьому до позивача, який не є суб'єктом владних повноважень, положення цієї частини застосовуються лише у разі повторної неявки (ч. 5 ст. 205 та ч. 1 ст. 240) [3].

Різний підхід у законодавця і до строків звернення до адміністративного суду. Громадянам і юридичним особам установлений шестимісячний строк для звернення за захистом прав, свобод та інтересів (окрім звернення до суду у справах про прийняття громадян на публічну службу, щодо якого встановлюється місячний строк), а для суб'єктів владних повноважень – тримісячний (ст. 122 КАС України) [1].

На наш погляд, така тенденція обумовлена тим, що відповідно до ч. 4 ст. 5 КАС України суб'єкти владних повноважень мають право звернутися до адміністративного суду виключно у випадках, визначених

Конституцією та законами України. А законодавець жорстко обмежив коло таких випадків. І це цілком узгоджується зі ст. 19 Конституції України, в якій указано, що органи державної влади та органи місцевого самоврядування, їх посадові особи зобов'язані діяти лише на підставі, в межах повноважень та у спосіб, що передбачені Конституцією та законами України.

Згідно з ч. 4 ст. 46 КАС України громадяни України, іноземці чи особи без громадянства, громадські об'єднання, юридичні особи, які не є суб'єктами владних повноважень, можуть бути відповідачами лише за адміністративним позовом суб'єкта владних повноважень: 1) про тимчасову заборону (зупинення) окремих видів або всієї діяльності громадського об'єднання; 2) про примусовий розпуск (ліквідацію) громадського об'єднання; 3) про затримання іноземця або особи без громадянства чи примусове видворення за межі території України; 4) про встановлення обмежень щодо реалізації права на свободу мирних зібрань (збори, мітинги, походи, демонстрації тощо); 5) в інших випадках, коли право звернення до суду надано суб'єкту владних повноважень законом [1].

Досліджуючи дане питання, ми звернули увагу, що багато науковців взагалі виступають за те, щоби суб'єкт владних повноважень не міг виступати в адміністративному судочинстві позивачем [4].

Підводячи підсумок, хочемо відзначити, що рівність усіх учасників судового процесу перед законом і судом є досягненням багатовікового розвитку процесуальних засад. На даному етапі розвитку українського суспільства загалом, та вітчизняного правосуддя, зокрема, ми ще спостерігаємо інколи порушення в процесі рівності сторін, суб'єктивне відношення суду до справи тощо. У той же час саме у сфері адміністративного судочинства вказане є неприпустимим. Але попри все, на наш погляд, законодавець передбачив достатньо процесуальних гарантій для зрівноваження становища сторін в адміністративному процесу з огляду на особливості їх правового статусу.

Список використаних джерел

1. Кодекс адміністративного судочинства України № 2747-IV від 06.07.2005 станом на 11.10.2020 URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2747-15#Text> (дата звернення: 11.10.2020).
2. Рішення Конституційного Суду України у справі за конституційним зверненням громадянина Шаповалова Олексія Леонідовича щодо офіційного тлумачення положень пункту 20 частини першої статті 106, частини першої статті 111-13 Господарського процесуального кодексу України у взаємозв'язку з положеннями пунктів 2, 8 частини третьої статті 129 Конституції України від 25 квітня 2012 року URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v011p710-12#Text> (дата звернення: 11.10.2020).

3. Берназюк Ян. Конституційний принцип рівності та його особливості в адміністративному судочинстві *Судово-юридична газета. Блог*. 14 липня 2019. URL: <https://sud.ua/ru/news/blog/143839-konstitutsiyiniy-printsip-rivnosti-ta-yogo-osoblivosti-v-administrativnomu-sudochinstvi> (дата звернення 11.10.2020).
4. Мамченко Н. Чи зможуть державні органи звертатися з позовами до адмінсудів: які зміни чекають на КАСУ *Судово-юридична газета. Публікації*. 22 жовтня 2019. URL: <https://sud.ua/ru/news/publication/152977-chi-zmozhut-derzhavni-organi-zvertatisya-z-pozovami-do-adminsudiv-yaki-zmini-chekayut-na-kasu> (дата звернення: 11.10.2020)

Паламар С.
*студентка юридичного факультету
Західноукраїнського національного університету
Науковий керівник: к.ю.н., доцент, доцент кафедри
конституційного, адміністративного
та фінансового права ЗУНУ
Чудик Н.О.*

КОНСТИТУЦІЙНО- ПРАВОВЕ РЕГУЛЮВАННЯ ТА ПРОБЛЕМИ РЕАЛІЗАЦІЇ ПРАВА НА МИРНІ ЗІБРАННЯ В УКРАЇНІ

На сучасному етапі розвитку нашого суспільства мирні зібрання є невід'ємною частиною суспільного, а особливо політичного життя та є важливими для розбудови справжнього та ефективного демократичного режиму. Сама через мирні зібрання громадяни можуть донести свою позицію на рахунок того чи іншого важливого питання. Вони також є ефективним механізмом реалізації та забезпечення народом певної країни його суверенітету, оскільки кожен громадянин має право визначати політичну, економічну та соціальну долю своєї країни, використовуючи для цього як певний інструмент такі мирні зібрання. Це так звана гарантія участі громадян країни у політичному житті демократичної держави.

Проблеми реалізації та конституційно-правове регулювання цього права досліджували такі відомі науковці: П. Рабінович, В. Шаповал, М. Денісова, Є. Захаров, А. Олійник, В. Чемерис, Т. Фулей, В. Явавоський, М. Колесникова та багато інших правознавців.

Метою даної роботи є дослідження конституційно-правового регулювання права на мирні зібрання в Україні та проблеми його реалізації.

Право на мирні зібрання можемо розглядати у двох аспектах: як природне (загальносоціальне явище) і як суб'єктивне юридичне право. Як природне право розглядувана можливість людини не залежить від держави, має загальносоціальну природу. О. Власенко зазначає, що свобода мирних зібрань визначається як природне право кожної особи,